

מנה בדת

שינוי הדף היומי בדון קצרו

לע"נ הגאון רבי משה בן רבי
יצחק מאיר שפירא זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

102 פרשת ויגש תשפ"ב גליון

תענית ל- לא מגילה ב- ו

יוה"כ הוא יום שמחה שיש בו סליחה ומחילה וניתנו בו לוחות האחרונות, וט"ו באב נקרא יום שמחה, לשמואל שהותרו השבטים להתחתן זה בזה, שהם דרשו בפסוק זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד שזה נוהג רק בדור זה, ולר"צ הוא יום שהתירו לשבט בנימין לבא בקהל שנשבעו, איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה, והם דרשו ממנו ולא מבנינו, ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שכלו בו מתי מדבר, וכל זמן שלא כלו למות במדבר לא היה דיבור עם משה, שכתוב ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה, ואז וידבר ה' אלי אלי היה הדיבור, ולעולא הושע בן אלה ביטל ביום הזה את השומרים שירבעם בן נבט הושיב בדרכים כדי שלא יעלו לרגל, דף לא והושע אמר שיעלו למי שירצו, לרב מתנה הוא יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה, ואותו יום תיקנו לברך הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה, לרבה רוב יוסף הוא יום שפוסקים לכרות בו עצים למערכה, שר"א הגדול אמר שמט"ו באב והלאה תשש כוחה של חמה ולא כורתים עצים למערכה שאינם יבשים, ורב מנשיא מוסיף שקוראים לו יום שבירת המגל, ומאותו יום ואילך הלומד מוסיף חיים, ומי שלא לומד יאסף, ואמר רב יוסף שאמו תקברנו.

שנו בברייתא שכולן לובשות בגדים שאולים, בת מלך שואלת מבת כה"ג, ובת כה"ג שואלת מבת הסגן, ובת הסגן שואלת מבת משוח מלחמה, ובת משוח מלחמה שואלת מבת כהן הדיוט, וכל ישראל שואלות זו מזו כדי שלא לבייש את מי שאין לו.

כל הכלים טעונים טבילה, ור"א אומר שאפילו הכלים המקופלים ומונחים בקופסא טעונים טבילה.

בנות ישראל מחוללות בכרמים ושנו בברייתא שכל מי שאין לו אשה פונה לשם.

שנו בברייתא שהיפיות אומרות תנו עיניכם ליופי, שאין האשה אלא ליופי, והמיוחסות אומרות תנו עיניכם למשפחה, שהאשה היא לבנים, והמכוערות אומרות קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונן בזהובים לאחר הנישואין.

עולא ביראה אומר בשם ר"א, שהקב"ה עתיד לעשות מחול לצדיקים והוא יושב בנייהם בגן עדן, וכל אחד מראה באצבעו, שכתוב ואמר ביום ההוא הנה אלוקיננו זה קיוינו לו ויושיענו זה ה' קיוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

ת.ו.ש.ל.ב.ע.

מסכת מגילה

פרק מגילה נקראת

דף ב

משנה קוראים את המגילה ב"א י"ב י"ג י"ד ט"ו, לא קודם ולא אח"כ, כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קוראים בט"ו, כפרים ועיירות גדולות קוראים ב"ד, אך הכפרים מקדימים ליום הכניסה, שאם חל י"ד ביום ב' כפרים ועיירות גדולות קוראים ב"ד, ומוקפות חומה בט"ו. ואם חל י"ד ביום ג' או ד' כפרים מקדימים ליום הכניסה, ועיירות גדולות קוראים ב"ד ומוקפות חומה בט"ו, ואם חל י"ד ביום ה' הכפרים ועיירות גדולות קוראים בו ביום ומוקפות חומה בט"ו, ואם חל י"ד ביום ו' הכפרים מקדימים ליום ה' ועיירות גדולות ומוקפות חומה קוראים ב"ד, ואם חל י"ד בשבת הכפרים ועיירות גדולות מקדימים ליום ה' ומוקפות חומה בט"ו, ואם חל י"ד ביום א' כפרים מקדימים ליום הכניסה ועיירות גדולות קוראים ב"ד ומוקפות חומה בט"ו. גמרא בכפרים קוראים מגילה מ"א ואילך שחכמים הקילו עליהם שיקראו ביום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחייהם בכרכים, אך קשה שאם אנשי כנסת הגדולה תיקנו י"ד וט"ו איך יש כח לחכמים שבאו אחריהם לעקור את תקנתם, שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אם אינו גדול ממנו בחכמה ומנין, אלא ודאי אנשי כנסת הגדולה תקנו את כל הימים, ורב שמן אמר בשם ר' יוחנן שלומדים מהפסוק לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם שתיקנו להם הרבה זמנים, ולא לומדים רק לענינו כי יכלו לכתוב זמן, וכתוב זמניהם שתיקנו הרבה זמנים, ואמנם למדו מזה זמן של זה לא כשל זה, אך היה ניתן לכתוב זמנם וכתוב זמניהם ללמד זמנים נוספים, ואין לרבות יותר זמנים

דף ל ר"מ לומד מהפסוק והשבתי חגה שמר"ח עד התענית אסור, ור' יהודה לומד מהפסוק חדשה שכל החודש אסור, ורשב"ג לומד מהמילה ושבתה שכל השבוע אסור, רבא אמר שהלכה כרשב"ג, וכר"מ והיינו שלא מחמירים מר"ח אלא רק מהשבוע כרשב"ג, ולא אוסרים כל השבוע אלא עד התענית כר"מ.

רב יהודה אומר שאיסור אכילת ב' תבשילים הוא רק מו' שעות וקודם לכן מותר, עוד אמר רב יהודה שהאיסור הוא רק בסעודה המפסקת אך בסעודה שלפניה מותר, וזה לקולא שבסעודה שאינו פוסק בה מותר גם אחר ו' שעות, ועוד שבסעודה שמפסיק אסור רק אחר ו' שעות וקודם לכן מותר, ושנינו בברייתא כמו הצד השני שבערב ט' באב אם עתיד לאכול עוד סעודה יכול לאכול בשר ולשתות יין, ואם לא אסור בבשר ויין, ויש ברייתא כמו הצד הראשון שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא יאכל ב' תבשילים, ורשב"ג אומר שישנה, ור' יהודה אומר שהשינוי הוא שאם היה רגיל לאכול בסעודה ב' תבשילין יאכל מין אחד, ואם רגיל לאכול עם עשרה בני אדם יסעד בחמשה, ואם היה רגיל לשתות י' כוסות ישתה ה' כוסות, ואסור רק מו' שעות ולפני כן מותר, ובברייתא נוספת כתוב שלר"מ לא יאכל ב' תבשילים ואסור בבשר ויין, ולחכמים ישנה וימעט, כלומר שאם היה רגיל לאכול ליטרא בשר יאכל חצי ליטרא, אם היה רגיל לשתות לוג יין ישתה חצי לוג, ואם אינו רגיל ביין אסור, ורשב"ג אומר שאם היה רגיל לאכול צנן או מליח אחר סעודתו יכול לאכול, ושנינו בעוד בברייתא שאכילה שאוכל מחמת ט' באב אסור בבשר ויין ואסור לרחוץ, ואכילה שאינו אוכל בגלל ט' באב מותר בבשר ויין, אך אסור לרחוץ ור' שמעאל בר' יוסי אמר בשם אביו שבשעה שמותר בבשר מותר לרחוץ.

שנו בברייתא שמצוות הנוהגות באבל נוהגות גם בט' באב, ואסור באכילה ושתיה ונעילת סנדל ותשימיש המיטה, ואסור לקרוא בתורה נביאים וכתובים, ולשנות במשנה ותלמוד ומדרש והלכות ואגדות, אך מותר לקרוא ולשנות במקום שאינו רגיל לקרוא ולשנות, ומותר לקרוא בקינות ואיוב ודברים הרעים שבירמיה, ותשב"ר בטלים בו שכתוב, פיקודי ה' ישרים משמחי לב, ור' יהודה אסר לקרוא ולשנות במקום שאינו רגיל, ומותר רק באיוב וקינות ודברים רעים שבירמיה. שנו בברייתא שמותר לאכול בערב ט' באב בשר מליח ולשתות יין מגיתו, ורב חיננא בר כהנא אומר בשם שמואל ששיעור בשר מליח הוא, שכבר עבר זמן שלמים, וביין מגיתו השיעור הוא כל זמן שהוא תוסס, וביין תוסס אין איסור גילוי וזמן התסיסה הוא ג' ימים, רב יהודה אמר בשם רב שמנהגו של ר' יהודה בר' אלעאי בערב ט' באב שהיו מביאים לפניו פת חריבה במלח עמוד ב וישב בין תנור לכיריים ואכל ושתה קיתון של מים, והיה נראה כמי שמתו מוטל לפניו.

שנינו בפסחים שבמקום שנהגו לעשות מלאכה יעשו ובמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בט' באב לא יעשו, ות"ח בטלים ממלאכה בכל מקום, ורשב"ג אומר שלעולם אדם יעשה עצמו כת"ח והברייתא מוסיפה כדי שיתענה, והברייתא מביאה שלרשב"ג האוכל ושותה בט' באב כאילו אכל ושתה ביוה"כ, ור"ע אומר שהעושה מלאכה בט' באב אינו רואה סימן ברכה לעולם, וחכמים אומרים שהעושה מלאכה בט' באב ואינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, שכתוב שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, ולמדו מזה שכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ומי שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, ועל האוכל בשר ושותה יין בט' באב נאמר ותהי עוונותם על עצמותם.

לר' יהודה חייב לכפות המיטה, ואמרו חכמים לר' יהודה מה יעשו מעוברות ומיניקות, אמר ר' יהודה שהוא דיבר ביכול, וכן שנינו בברייתא שר' יהודה מודה באינו יכול, וחכמים מודים במי שיכול לכפות, ונחלקו בשאר מיטות וכן שנינו בברייתא שהסובר שכופים, זה בכל המיטות ולחכמים כופה רק מיטתו, ורבא אומר שהלכה כתנא של משנתנו ולחכמים לא כופים כלל.

מי גילה סתרי לבני אדם, ואמר יונתן בן עוזיאל שהוא גילה, וגלוי לפניך שלא לכבודי וכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקות בישראל, והוא רצה לגלות גם תרגום של כתובים ויצאה בת קול ואמרה לו דיך שיש בו קץ משיח, וקשה שרב איקא בר אבין אמר בשם רב חננאל שרב דרש בפסוק ויקראו בספר תורת האלוקים זה מקרא, מפורש, זה תרגום, ושום שכל אלו הפסוקים, ויבינו במקרא זה פסקי טעמים או המסורת, וא"כ כבר בזמן עזרא למדו את התרגום של תורה, ויש לומר ששכחום ואונקלוס חזר ויסדו.

מה שהיה זעזוע כשתרגמו את הנביאים ובתרגום התורה לא היה זעזוע, שבתורה מפורשים הדברים ואילו בנביאים יש דברים מפורשים ויש דברים סתומים, כמו הפסוק ביום ההוא יגדל המספד בירושלים כמספד הדדרימון בבקעת מגידון, ואמר רב יוסף שלולא התרגום אין להבין מה משמעות הפסוק, והפירוש הוא שיגדל המספד בירושלים כמו המספד של אחאב בן עמרי שהרגו הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד, וכמו המספד של יאשיהו בן אמון שהרגו פרעה נכה בבקעת מגידו.

נאמר בפסוק וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא, ור' ירמיה או ר' חייא בר אבא אמרו שהאנשים הם חגי זכריה ומלאכי והם עדיפים ממנו שהם נביאים והוא לא, אך הוא עדיף שהוא ראה את המראה והם לא ראו, ואף שהם לא ראו בכ"ז הם נבהלו שמזלם ראה, ורבינא הוכיח מזה שאדם שנבעת אף שלא יודע ממה, אך מזלו רואה, ותקנתו שיקרא קר"ש, ואם הוא במקום מטונף יקפוץ ממקומו ד' אמות, ואם אינו יכול לקפוץ ממקומו, יאמר לך לעזים של בית המטבחים ותרגו ממני.

ממדינה ומדינה דורשים לחלק בין שאר עיירות לאלו הסמוכות לכרך, וממשפחה ומשפחה לומדים לרבות כהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם שיבטלו הכל לשמוע מגילה, ומכאן סמכו בבית רבי לבטל לימוד תורה מפני מקרא מגילה, וזה ק"ו מעבודה שהיא חמורה ונדחית מפני מגילה, ק"ו תלמוד תורה שנדחה מפני מגילה, וקשה בפסוק, ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וישתחו לאפיו, והרי ריב"ל אמר שאסור לתת שלום בלילה לחבירו שמה הוא שד, ויש לומר שהוא אמר לו אני שר צבא ה' ואין לומר שהשדים משקרים שידוע שהם לא מוציאים שם שמים לבטלה, ואמר לו המלאך אתמול בטלתם תמיד של בין הערביים והיום בטלתם מלימוד תורה אמר לו יהושע על מה באת, אמר המלאך עתה באתי, ומיד לן יהושע בעמק עמוד ב' ואמר ר' יוחנן שהוא לן בעומקה של הלכה, והוכיח מזה רב שמואל בר אינאי שתלמוד תורה גדול מהקרבת תמידים, שכתוב עתה באתי, ויש לחלק ששם הוא לימוד של רבים והוא חשוב מעבודה, אך לימוד של יחיד קל מעבודה, אך יש להוכיח ממה שנשים במועד מענות על מת אך אינן טופחות בידיהם, ולר' ישמעאל אם הן סמוכות למיטה מטפחות, ובר"ח חנוכה ופורים מענות ומטפחות אך לא מקוננות, ורבה אמר שבפני ת"ח אין מועד וכ"ש חנוכה ופורים, ורואים שלימוד של יחיד הוא חמור, ויש לחלק ששם מדובר בכבוד תורה וחמור אף בשל יחיד, אך לימוד של יחיד קל מעבודה.

רבא אומר שכשיש לפניו עבודה ומקרא מגילה עדיף מגילה כדברי ר' יוסי בר' חנינא, מגילה ולימוד תורה עדיף מגילה כדברי רבי, לימוד תורה ומת מצוה מת מצוה עדיף, ששינו שמבטלים ת"ת להוצאת מת ולהכנסת כלה, עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף ולומדים מהפסוק ולאחותו, ולמדו בברייתא שאם היה הולך לשחוט פסחו או למול בנו ושמע שמת לו מת לא יטמא לו, ולמת מצוה יכול להטמא, שכתוב ולאחותו שרק לה אינו נטמא אך נטמא למת מצוה, ורבה מסתפק במגילה ומת מצוה האם מגילה עדיפה שיש בה פרסומי ניסא, או מת מצוה עדיף שגדול כבוד הבריות, ורבה פשט שמת מצוה עדיף שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה.

ריב"ל אמר שהסמוך ונראה לכרך הוא ככרך, וסמוך אף שאינו נראה, וכן נראה גם כשאינו סמוך, ונראה שאינו סמוך מדובר בעיר העומדת בראש ההר, וסמוך ללא שנראה אמר ר' ירמיה שמדובר ביושבת בנחל, עוד אמר ריב"ל שאם ישבו בכרך ואח"כ הקיפוהו חומה הוא ככפר, שלמדו בפסוק ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה שהוקף ואח"כ ישב ולא שישב ואח"כ הוקף.

עוד אמר ריב"ל שאם אין בכרך עשרה בטלנים הוא ככפר, אך קשה שזה משנה מפורשת איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים

שלומדים זמניהם ומוספים שנים כמו זמנם, ואין לומר רק י"ב וי"ג, ש"ג ממילא הוא זמן קהילה למלחמה לכולם, ואין לומר שיקראו גם בט"ז וי"ז שכתוב ולא יעבור, ור' שמואל בר נחמני אמר שלומדים מהפסוק כימים אשר נחו בהם היהודים, ימים כמו הימים לרבות י"א וי"ב, ולא צריך לרבות י"ג שהוא זמן קהילה לכולם, ואין להוסיף ט"ז וי"ז כי כתוב ולא יעבור, ר"ש בר נחמני לא למד מבזמניהם שלא משמע לו שזה מיותר, ורב שמן לא למד מכימים שמשם לומדים לדורות. ר' יוחנן אומר שמשנתנו היא כר"ע שדרש את הפסוק זמן זמנם זמניהם, אך לחכמים קוראים אותה רק בזמנה, אך קשה שלקמן שינו שר' יהודה אומר שכל זה כשהשנים כתקן וישראל על אדמתם, אך בזמן הזה כיון שמסתכלים בה קוראין אותה רק בזמנה, ואם ר' יהודה מדבר לדעת ר"ע הרי גם בזמן הזה קוראים בכפרים קודם הזמן, וא"כ ר' יהודה דיבר לדעת חכמים והוא אומר שבזמן שישראל על אדמתם מקדימים בכפרים, א"כ גם רבנן דרשו כר"ע ולא כר' יוחנן, וללישנא בתרא ר' יוחנן אמר שהמשנה כר"ע ולחכמים כיון שמסתכלים בה קוראים אותה בזמנה, ובברייתא זה מובא בשם ר' יהודה.

עמוד ב' לרב אשי היה קשה בדעת ר' יהודה ולכן העמיד הברייתא כר' יוסי בר' יהודה, שהרי שינו במשנה שלר' יהודה דין הקדמת הכפרים נאמר במקום שנכנסים בב' וה' אך במקום שלא נכנסים קוראים אותה בזמנה, ומשמע שגם בזמן הזה מקדימים בכפרים, ולכן הוא העמיד שהברייתא כר' יוסי בנו, אך קשה לומר שאם קשה על תנא במקום אחר גורסים בשם מישהו אחר, ויש לומר שרב אשי שמע שיש שונים הברייתא בשם ר' יוסי בר' יהודה והוא אומר שאם קשה בדעת ר' יהודה א"כ מסתבר שהגירסא בברייתא ר' יוסי בר' יהודה היא הנכונה.

רבא אומר שמה שמוקפות חומה קוראים בט"ו לומדים מהפסוק על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר, ואם פרזים ב"ד א"כ מוקפים בט"ו, ואין לומר שמוקפים כלל לא יקראו שהרי הם בכלל ישראל, ועוד שכתוב בפסוק אשר מהודו ועד כוש, ואין לומר שמוקפים יקראו ב"ד ובט"ו, שכתוב להיות עושים את יום ארבעה עשר בו ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה, ולא כתוב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר, אלא כתוב ואת להפסיק שאלו ב"ד ואלו בט"ו, ואין לומר שהפרזים יקראו רק ב"ד ואילו המוקפים יקראו כרצונם ב"ד או בט"ו, שכתוב בזמניהם שזמנו של זה לא כשל זה, ואין לומר שיקראו ב"ג כיון שהם דומים לשושן, ואמנם פסוק זה נאמר על עשית הימים, וזכירת המגילה לומדים מהפסוק והימים האלו נזכרים ונעשים הוקש זכירה לעשייה.

המשנה לא כדעת ר' יהושע בן קרחה שסובר שרק כרכים המוקפים מימות אחשורוש קוראים בט"ו, והוא למד משושן שהיא מוקפת חומה מימות אחשורוש, אך התנא של משנתנו לומד גזירה שיהי פרוזי מהפסוק לבד מערי הפרזי הרבה מאד ושם מדובר בערים המוקפות חומה בימי יהושע בן נון, ור' יהושע לא למד גזירה שיהי אך לתנא של משנתנו שושן לא היתה מוקפת מימות יהושע, ורבה או כדי אומרים שבשושן נעשה הנס לכן קוראים שם בט"ו, ולתנא של משנתנו מובן מה שכתוב בפסוק מדינה ומדינה לחלק בין מוקפת מימות יהושע למוקפת מימות אחשורוש, ועיר ועיר לחלק בין שושן לשאר עיירות, אך לר' יהושע בן קרחה קשה מה בא עיר ועיר לחלק, ור' יהושע אומר שקשה גם למשנה שהרי לא צריך את הפסוק מדינה ומדינה כי יש גזירה שווה, אלא הפסוק הזה בא לדרוש כדברי ריב"ל שכרך והסמוך לו נידון ככרך, ור' ירמיה או ר' חייא בר אבא אומרים שהשיעור הוא כמו מהעיר חמתן לטבריה מיל, ור' חייא לא אמר מיל לחדש שהמרחק מחמתן לטבריה הוא מיל.

עוד אמר ר' ירמיה או ר' חייא בר אבא שהאותיות הכפולות מנצפ"ך הן חידוש הנביאים וקשה שאין הנביא רשאי לחדש דבר, ועוד קשה שרב חסדא אמר שם' וס' בלוחות

דף ג עמדו בנס, ויש לומר שודאי ידעו מהאותיות הללו רק לא ידעו מה בא באמצע תיבה ומה בא בסופה, ותיקנו הנביאים שהאותיות הפתוחות באמצע מילה והסתומות בסוף מילה, אך קשה שגם זה כלול במה שאסור לנביא לחדש דבר, אלא יש לומר ששכחום וחזרו הנביאים ויסדו אותם.

עוד אמר ר' ירמיה או ר' חייא בר אבא שאונקלוס למד את התרגום מר"א ור' יהושע, ויונתן בן עוזיאל תרגם את הנביאים בשם חגי זכריה ומלאכי, ונזדעזעה א"י ת' על ת' פרסה, ויצאה בת קול ואמרה

ופחות מכך זה כפר, ויש לומר שריב"ל חידש שבכרך מספיק גם כשבאו אליו מהעולם, עוד אמר ריב"ל שכרך שחרב ויושב שוב הוא ככרך, ואין לומר שהכוונה שחרבו חומותיו שהרי שנינו שר"א בר' יוסי למד בפסוק אשר לו חומה אף שאין לו עכשיו והיתה לו חומה קודם, וחרב הכוונה שחרב מעשרה בטלנים.

דף ד עוד אמר ריב"ל שהערים לוד ואוננו וגיא החרשים הן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, וקשה שאלפעל בנאן אח"כ, שכתוב בדברי הימים ובני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אוננו ואת לוד ובנותיה, ויש לומר שהרי כתוב שאסא בנאן שכתוב ויבן אסא את ערי הבצורות אשר ליהודה, ור"א מבאר שהן היו מוקפות חומה מימי יהושע, ונחרבו בימי פילגש בגבעה ובנאן אלפעל, ונפלו אח"כ, ואסא שפצם, וכן מדויק שכתוב ויאמר ליהודה נבנה את הערים האלה, ומשמע שהן היו כבר ערים קודם לכן,

עוד אמר ריב"ל שנשים חייבות במקרא מגילה שגם הן היו בנס.

עוד אמר ריב"ל שפורים שחל בשבת דורשים בעניני היום, ואמנם זה לא רק בפורים אלא בכל יו"ט, שמשם תיקן לישראל שיהיו שואלים ודורשים בעניניו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, והלכות חג בחג, ויש לומר שהחידוש הוא שלא גוזרים בלימוד ההלכות כמו שגזר רבה על הקריאה במגילה.

עוד אמר ריב"ל שיקרא המגילה בלילה וישנה ביום שכתוב אלוקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, ולכאורה כוונתו שבלילה יקרא המגילה וביום ישנה המשניות שלה, אמר ר' ירמיה שר' חייא בר אבא פירש לו כמו שאומרים האנשים אקרא פרשה זו ואשנה אותה, וכן אמר ר' חלבו בשם עולא ביראה שיקרא את המגילה בלילה וגם ביום, שכתוב למען יזמרך כבוד, ביום, ולא ידום, בלילה, ה' אלוקי לעולם אודך.

ר' חנינא אומר שחכמים הקילו לבני כפרים שיקראו קודם כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם בכרכים, **עמוד ב** ומשמע לדבריו שזה תקנת לבני הכרכים, אך קשה ששנינו בהמשך המשנה שאם חל בשני כפרים ועיירות גדולות קוראים בו ביום, ולכאורה יקדימו בני הכפרים ליום ה' לתקנת הכרכים, ויש לומר שלא מקדימים לי' שאינו בתקנת חז"ל, ואין להוכיח ממה ששנינו אח"כ שאם חל בה' כפרים ועיירות גדולות קוראים בו ביום, ולכאורה שיקדימו בני הכפרים ליום ב' שהוא י"א לתקנת הכרכים, ויש לומר שלא מקדימים מיום הכניסה ליום הכניסה, אך קשה ששנינו במשנה שר' יהודה, תקנה זו היא רק במקום שנכנסים בשני וחמישי, ובמקום שאין נכנסים קוראים רק בזמנה, ולכאורה יקדימו בכל המקומות לתקנת הכרכים, אלא יש לבאר שזה לא תקנה לכרכים, אלא שהקילו להקדים לבני הכפרים מפני שהם מספקים מים ומזון לאחיהם בכרכים.

המשנה כתבה בתחילה לפי סדר ימי החודש ואח"כ היא מונה לסדר ימי השבוע, ויש לומר שאם היה התנא אוחז את ימי החודש היו מתהפכים לו ימי השבוע כשמונים לאחור, לכן סידר כך.

למשנתנו חל י"ד ביום ו' קוראים המוקפים והעיירות גדולות בו ביום, ובברייתא נחלקו בזה שלת"ק הכפרים והעיירות מקדימים ליום הכניסה, והמוקפות קוראים בי"ד, ורבי סובר שהעיירות והמוקפות קוראים בו ביום, ות"ק למד מהפסוק בכל שנה ושנה שכמו שבכל שנה מקדימים את העיירות למוקפים, כך כשחל ביום ו' יקדימו את העיירות למוקפים, ואין לומר שכמו שבכל שנה לא דוחים את העיירות כך עכשיו לא נדחה את העיירות ממקומם, כיון שאין אפשרות אחרת, ורבי למד שכמו שבכל שנה לא דחו את העיירות ממקומן כך עכשיו לא דוחים, ואין לומר שכמו שבכל שנה קודמים העיירות למוקפים כך בשנה זו, כיון שאי אפשר לדחות את העיירות ממקומן, וישנה ברייתא נוספת שלת"ק כשחל י"ד ביום ו' המוקפים והכפרים מקדימים ליום הכניסה ועיירות קוראים בי"ד, ולר' יוסי קוראים המוקפים בי"ד עם העיירות, ות"ק למד מבכל שנה ושנה, שכל שנה אין זמן העיירות כזמן המוקפים כך בשנה זו, לכן יקדמו המוקפים ליום ה', ואין לומר שלא מקדימים את המוקפים לעיירות כמו כל שנה כיון שאי אפשר, ולר' יוסי כמו שבכל שנה לא מקדימים את המוקפים לעיירות כך בשנה זו, ואין לומר שכמו שבכל שנה זמן העיירות שונה מזמן המוקפים כך שנה זו, כיון שאי אפשר, וקשה ששנינו בברייתא אחרת שאם חל י"ד בשבת כפרים מקדימים ליום ה' ועיירות קוראים בערב שבת ומוקפות חומה בט"ו, ולרבי כיון שנדחה עיירות ממקומם ידחו ליום הכניסה, א"כ רואים שלרבי מקדימים את זמן העיירות, ויש לומר שכשחל י"ד ביום ו' זה זמנם לכן לא הקדימו ליום הכניסה אך כשחל בשבת כיון שממילא צריך

להקדים, לכן מקדימים ליום הכניסה, ומה שאמר ר' חלבו בשם רב הונא שפורים שחל בשבת הכל מקדימים ליום הכניסה ופשוט שאין הכוונה גם למוקפים שקוראים ביום א' אלא שכל מי שנדחה, נדחה ליום הכניסה, וזה כדעת רבי.

לכו"ע לא קוראים מגילה בשבת, ומבאר רבה שכיון שכולם חייבים בקריאה אך לא כולם בקיאים גזרו שמא יטול אותה בידו וילך לבקי ללמוד ויעבירנה ד' אמות ברה"ר, וזה הטעם שלא תוקעים בשופר בשבת ולא נוטלים לולב, ולרב יוסף לא קוראים בשבת מכיוון שעניי העניי נשואות לזמן מקרא מגילה, וכן שנו בברייתא שאף שבני הכפרים מקדימים ליום הכניסה גובים ומחלקים בו ביום, ולכאורה לא נכון לומר אע"פ, אלא בגלל שהקדימו את הקריאה לכן יגבו ויחלקו באותו יום, כיון שעניי העניי נשואות לזמן קריאתה, **דף ה** השמחה של המשנה נהגת רק בי"ד.

לרב, כשהמגילה נקראת בזמנה קוראים אותה גם ביחיד, ושלא בזמנה בעשרה, ולרב אסי גם בזמנה קוראים בעשרה, ורב חשש לדעת רב אסי, אך רב שמואל בר שילת הביא בשם רב שכשחל פורים בשבת ערב שבת הוא הזמן, ולכאורה שבת היא הזמן, ולכאורה כוונתו ששלא בזמנן הוא כמו בזמנם וניתן לקרוא אפילו ביחיד, ויש לדחות שהכוונה לענין קריאת המגילה בעשרה, ונקרא זמנה להוציא מדעת רבי שקוראים ביום הכניסה, אלא ערב שבת הוא הזמן.

משנה עיר גדולה נקראת כשיש בה י' בטלנים, ופחות מ' זה ככפר, לענין פורים מקדימים ולא מאחרים, אך זמן עצי כהנים וט' באב וחגיגה והקהל מאחרים ולא מקדימים, ובפורים אף שמקדימים בכל זאת מותרים בהספד ותענית, ונותנים מתנות לאביונים, ולר' יהודה מקדימים רק במקום שנכנסים בב' וה', ובמקום שלא נכנסים בב' וה' קוראים מגילה רק בזמנה. **גמרא** י' בטלנים הכוונה שנמצאים בבית הכנסת.

ר' אבא בר שמואל אומר שבפורים מקדימים ולא מאחרים שכתוב **ולא יעבור**, ועוד אמר ר' אבא בר שמואל שלא מונים ימים לשנים שכתוב **לחדשי השנה** שמונים חדשים לשנים ולא ימים לשנים, ורבנן בקסרי אמרו בשם ר' אבא שלא מונין שעות לחדשים שכתוב **עד חדש ימים** שמחשבים ימים לחדשים, ולא שעות לחדשים.

לא מקדימים את תענית ט' באב שלא מקדימים הפורענות, לא מקדימים חגיגה והקהל שעדיין לא הגיע זמן חיובם, ובברייתא שנינו שחגיגה וזמן חגיגה מאחרים, ומבאר ר' אושעיא שחגיגה הכוונה שאם חל עצרת בשבת מביא את החגיגה אחר שבת, וזמן חגיגה הכוונה שאמנם חגיגה קריבה ביו"ט, אך עולה ראיה אף שבאה בזמן חגיגה נדחית לאחר יו"ט כדעת ב"ש שסוברים שמביאים שלמים ביו"ט וסומכים עליהם אך לא עולות, ולב"ה, מביאים שלמים ועולות וסומכים עליהם, ורבא מבאר שחגיגה מאחרים רק כל זמן חגיגה ולא אחר כך כדברי המשנה שמי שלא הביא חגיגה ביו"ט ראשון מביא כל הרגל וגם ביו"ט האחרון, ואם לא הביא אינו חייב באחריותו, ורב אשי מבאר שחגיגה וכל זמן חגיגה מאחרים ואפילו עצרת שהיא יום אחד מאחרים כמו ששנינו שלכו"ע אם חל עצרת בשבת זמן טבוח אחר השבת.

ר"א אומר בשם ר' חנינא שרבי נטע נטיעה בפורים **עמוד ב** וגם רחץ בקרון של ציפורי בי"ז בתמוז, וביקש לעקור את ט' באב, אך לא הודו לו, ור' אבא בר זבדא אמר לר"א שמדובר שט' באב חל בשבת ואמר רבי שכיון שנדחה ידחה, וחכמים לא הודו לו, וקרא עליו ר"א טובים השנים מן האחד, ולכאורה רב יוסף שנה שכתוב במגילה **שמחה ומשתה ויו"ט**, משמחה לומדים שאסור בהספד, **ממשתה** לומדים שאסור בתענית, ומיום טוב לומדים שאסור במלאכה, ויש לומר שרבי היה בן י"ד ונטע בט"ו, אך באמת רבי היה בטבריה ושם נהגו בט"ו, ולפ"ז צריך לומר שאכן הוא נהג פורים בט"ו, והוא נטע בי"ד, אך יוצא שפשוט לרבי שבטבריה קוראים בט"ו, וחזקיה הסתפק אם טבריה נחשבת מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ולרבי אין ספק, אך קשה שבמגילת תענית כתוב יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא למספד בהון, ורבא אומר שזה בא לחדש לאסור בשני הימים, ויש לומר שאמנם הספד ותענית נאסרו בב' הימים אך מלאכה נאסרה רק יום אחד, ומה שהיה מקרה שרבי ראה אחד שזרע פשתן בפורים וקללו ולא צמח, מדובר שהוא זרע בפורים של יומו, ורבה בן רבא אמר שמתור במלאכה אפילו בפורים של יומו, שקבלו לאיסור רק הספד ותענית ולא מלאכה, שבתחילה כתוב **שמחה ומשתה ויום טוב**, ואח"כ כתוב **לעשות אותם**

ימי משתה ושמחה, ולא כתוב **ויום טוב**, ומה שרבי קילל את אותו אדם כי זה היה דברים המותרים ואחרים במקומו נהגו בהם איסור, ובמקומו של רבי לא נהגו איסור, או שגם אם נהגו איסור אך הוא נטע נטיעה של שמחה, כמו ששנינו לענין תעניות שאם התענו ולא נענו ממעטים במשא ומתן ובנין ונטיעה ובאירוסין ונישואים, ושנו על כך שנאסר רק בנין של שמחה כגון מי שבונה בית חתנות לבנו, ונאסרה רק נטיעה של שמחה כגון אילן שעשוי לצל עבור המלכים.

חזקיה קרא בטבריה ב"ד וט"ו, שהוא הסתפק אם היא מוקפת מימות יהושע בן נון, אך קשה שודאי היא היתה מוקפת שכתוב **וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת**, וידוע לנו שרקת היא טבריה, ויש לומר שהספק הוא שמצד הים אינה מוקפת והים הוא כחומה, אך לענין בתי ערי חומה כתוב **אשר לו חומה** ולא חומת גגות, **סביב** פרט לטבריה שימה חומתה, ויש לומר שחזקיה לא הסתפק לענין בתי ערי חומה והוא הסתפק רק לענין מגילה מה נקרא פרוז או מוקף האם פרוז נקרא מגולה, ומוקף אינו מגולה, וטבריה מגולה, או מצד ההגנה שיש לעיר וטבריה גם מוגנת, רב אסי קרא מגילה בהוצל ב"ד וט"ו והיה לו ספק אם היא מוקפת מימות יהושע בן נון, וללישנא בתרא רב אסי אמר שהעיר הוצל של בית בנימין היא מוקפת מימות יהושע.

ר' יוחנן אמר שכשהיה צעיר אמר דבר ששאל לזקנים ונמצא כמותו, **דף ו** שמה שכתוב בפסוק **חמת**, היא טבריה ונקראת כך על שם חמי טבריה, ו**רקת** היא ציפורי ונקראת כך שהיא גבוהה כשפה של נהר, **כנרת** זו גנוסר ונקראת כנרת שהפירות בה מתוקים כקול כינור, ורבא שואל איך **ר' יוחנן** חולק על כך שרקת היא טבריה, הרי כשאדם נפטר בבבל מספידים אותו גדול הוא בששך בבל, ושם לו ברקת, וכשארוננו מגיע לטבריה אומרים שם אוהבי שרידים יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק, וכשר' זירא נפטר קרא עליו הספדן ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועיה, אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה, אלא אומר רבא שחמת זה חמי גדר, רקת זו טבריה, וכנרת זו גינוסר, ונקראת רקת שאפילו הריקנין שבה מלאים מצוות כרמון, ור' ירמיה סובר ששמה הוא רקת והיא נקראת טבריה שהיא יושבת בטבורה של א"י, ורבא אומר שהיא נקראת טבריה שטובה ראיתה, זעירא אומר שקטרון היא ציפורי והיא נקראת ציפורי שהיא יושבת על ראש ההר כציפור, אך קשה שקטרון היא בחלקו של זבולון, שכתוב **שבני זבולון לא הורישו את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול**, וזבולון התלוננו על מזלם, שכתוב **זבולון עם חרף נפשו למות כיון שנפתלי קיבלו חלקם על מרומי שדה**, ובגני זבולון טענו שאחיהם קיבלו שדות וכרמים והם קיבלו רק הרים וגבעות, אחיהם קיבלו ארצות והם קיבלו רק ימים ונהרות, אמר הקב"ה שכולם יצטרכו לזבולון בגלל החילוץ שבחלקם, שכתוב **ושפוני טמוני חול**, ורב יוסף ביאר ששפוני זה חילוץ, טמוני זה דג טרית, חול זה זכוכית לבנה, ואמר זבולון מי ישלם לי, אמר הקב"ה **שם יזבחו זבחי צדק**, שמי שיטול ללא תשלום לא יצליח במסחרו, ואם נאמר שקטרון היא ציפורי הרי היא משובחת ולמה התלוננו זבולון, ואין לומר שאין בה ברכת זבת חלב ודבש שהרי ר"ל אמר שהוא ראה את חלק זבת חלב ודבש של ציפורי שהוא ט"ז על ט"ז מיל, ואין לומר שאין זה גדול כשאר השבטים, שהרי ר' יוחנן אמר שהוא ראה את החלק זבת חלב ודבש של כל א"י והוא כמו מהמקום בי כובי עד אקרא של תולבקני שאורכו כ"ב פרסאות ורחבו ששה פרסאות, ויש לומר שבני זבולון התרעמו שהיה עדיף להם שדות וכרמים, וכך מדויק בפסוק **ונפתלי על מרומי שדה**, בגלל השדה.

ר' אבהו דרש שהפסוק **ועקרון תעקר** נאמר על קיסרי בת אדום היושבת בין החולות, והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים, וכשגברו החשמונאים ונצחום קראו לה אחודת מגדל שיר.

ר' יוסי בר חנינא דרש בפסוק **והסירותי דמיו מפיו** זה בית הבמה של ע"ז, **ושקוציו מבין שיניו** נאמר על בית גליא שלהם, **ונשאר גם הוא לאלוקינו** נאמר על בתי הכנסת ובתי המדרש בארץ אדום, והיה **כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי** וזה נאמר על התיאטרות והקרקסאות שבאדום ששרי יהודה ילמדו בהם תורה לרבים, ור' יצחק אמר שלשם זה פמיס, **ועקרון תעקר** זה קסרי בת אדום שהיא עיר ראשית של מלכים, שגדלו בה את המלכים או שממנה העמידו מלכים.

אם יאמר אדם על קיסרי וירושלים ששניהם מיושבות אין להאמין, או ששניהם חריבות אין להאמין, אלא אם ירושלים מיושבת קיסרי חריבה, ואם קיסרי מיושבת ירושלים חריבה, שכתוב **אמלאה החרבה**

אם מליאה זו חרבה זו ואם מליאה זו חריבה זו, ור"נ בר יצחק למד את זה מהפסוק **ולאום מלאום יאמץ**.

עוד דרש ר' יצחק כמה שכתוב בפסוק **יוחן רשע כל למד צדק**, שיצחק אבינו אמר להקב"ה שיחון את עשו, אמר הקב"ה רשע הוא אמר יצחק האם לא מלמדים עליו צדק, אמר הקב"ה שבעתיד **בארץ נכוחות יעול**, להחריבה, אמר יצחק אם כך לא יראה גאות ה', עוד דרש ר' יצחק בפסוק **אל תתן ה' מאווי רשע זממו אל תפק ירומו סלה**, שיעקב אבינו התפלל שלא יתן לעשו הרשע תאות לבו ולא יוציאו ממנו את הזמם **עמוד ב** וזה נאמר על גרממיא של אדום שאם הם יצאו הם יחריבו את כל העולם, ורב חמא בר חנינא אומר שיש שם ג' מאות נסיכויות, וברומי יש שס"ה דוכסים, וכל יום יוצאים אלו לקראת אלו ונהרג אחד מהם והם טרודים להעמיד מלך.

עוד אמר ר' יצחק אם אדם יאמר יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, ואם יאמר לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, ואם יאמר יגעתי ומצאתי תאמין, וכל זה בדברי תורה אך במשא ומתן זה תלוי בסייעתא דשמיא, ובדברי תורה זה רק לחדוד אך להעמיד הגירסא זה גם סייעתא דשמיא.

עוד אמר ר' יצחק שאין להתגרות ברשע שהשעה משחקת לו שכתוב **אל תתחר במרעים**, וגם דרכי מצליחים שכתוב **יחילו דרכי בכל עת**, וגם הוא זוכה בדין שכתוב **מרום משפטין לנגדו**, וגם רואה בשונאיו שכתוב **כל צורריו יפית בהם**, ומה שאמר ר' יוחנן בשם רשב"י שמותר להתגרות ברשעים בעוה"ז, שכתוב **עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בהם**, וכן אמר ר' דוסתאי בר' מתון שמותר להתגרות ברשעים בעוה"ז, ואם יאמר לך אדם שכתוב **אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עוולה**, רק מי שנקפו לבו אומר כך, והכוונה בפסוק **אל תתחר במרעים** להיות כמותם, וכן **אל תקנא בעושי עוולה** להיות כמותם, ויש לחלק שבדברי שמים מותר להתגרות אך לא בעניניו, וניתן לומר שגם בעניניו, וצדיק גמור יכול להתגרות, אך צדיק שאינו גמור אסור לו להתגרות ברשע, כמו שדרש רב הונא בפסוק **למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו**, והיינו שרשע בולע צדיק ממנו אך לא צדיק גמור, ועוד ניתן לומר שרק כשהשעה משחקת לו אסור להתגרות בו.

עולא אומר שאיטליה של יוון היא כרך גדול של רומי, והיא ג' מאות על ג' מאות פרסה ויש בה שס"ה שווקים כימות החמה והשוק הקטן שבכולם הוא של מוכרי עופות והוא ט"ז על ט"ז מיל, ובכל יום סועד המלך באחד מהם, והגר בעיר אף שלא נולד בה או הנוולד בה ואינו גר בה מקבל מזון מהמלך, ויש בה ג' אלפי מרחצאות, וה' מאות חלונות מוציאים את העשן מחוץ לחומה, וצד אחד ים והצד השני הרים וגבעות, ובצד אחר מחיצת ברזל ובצד אחר חולסית ומצולה.

משנה אם קראו מגילה באדר א' ועיברו את השנה יקראו שוב באדר ב' ואין חילוק בין אדר ראשון לשני אלא רק קריאת מגילה ומתנות לאביונים. **גמרא** משמע שלענין סדר הפרשיות ב' האדרים שווים, וזה לא כמו התנאים ששנינו בברייתא, שלת"ק אם קראו בראשון קוראים בשני, שכל מצוות הנהגות בראשון נהגות בשני, ולר"א בר' יוסי לא קוראים באדר ב' שמצוות הנהגות בשני נהגות בראשון, ולרשב"ג בשם ר' יוסי קוראים בשני, שמה שנהג בשני לא נהג בראשון, ואיסור הספד ותענית נהג בשניהם, ולרב פפא נחלקו בסדר פרשיות שלת"ק לכתחילה בשני ואם עשו בראשון יצאו, חרץ ממגילה שיקראו שוב בשני, ולר"א בר' יוסי גם מגילה יקראו לכתחילה בראשון ולרשב"ג גם סדר פרשיות יקראו שוב בשני, ומשנתנו לא כת"ק שכתוב גם מתנות לאביונים, ולר"א בר' יוסי יהיה קשה גם ממגילה, ולרשב"ג קשה מסדר פרשיות, ויש לומר שמשנתנו כת"ק, וגם ת"ק יודה במתנות לאביונים שזה תלוי במגילה, או שהמשנה כרשב"ג, ויש להוסיף בה שלענין הספד ותענית הם שווים והמשנה לא דיברה כלל לענין סדר פרשיות, ור' יוחנן פסק כרשב"ג, והתנאים נחלקו בפסוק **בכל שנה ושנה**, שלר"א בר' יוסי אדר הסמוך לשבט כמו כל שנה, ולרשב"ג בכל שנה נאמר על אדר הסמוך לניסן כמו כל שנה, ולכאורה מסתבר טעמו של ר"א שאין מעבירים על המצוות, וטעמו של רשב"ג הוא שעדיף לסמוך גאולה לגאולה, ור"א אומר שרשב"ג למד מהפסוק לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית.